

toda: osmešiti — osmeševati, in ne osmehovati, ker nimamo samostalnika: osmeh; urediti — urejevati, in ne: uredovati, ker ne poznamo ne prostega »redovati«, pa tudi ne imena »ured«, ampak »urad«, torej »uradovati« = amtiren.

2. Ker morajo vsi glagoli šeste vrste, če se izvajajo iz glagolov četrte vrste, biti prehajavni, jasno je, da so vsi tisti glagoli šeste vrste, ki niso prehajavni, gotovo izimenski. Torej: zadoštovati = genug sein; nečistovati = unrein sein; usehovati = dürr werden; celó: nameštovati = an der Stelle jemandes sein, ker je glagol po pomenu neprehajaven. Izglagolske oblike rabimo v prehajavnem pomenu: zadoščevati = Genugthuung leisten; ugaševati = verlöschen machen; usuševati = dürr machen; nameščevati, nadomeščevati = an die Stelle setzen; onečiščevati, urejevati, zahvaljevati itd.

3. V nekaterih dvomljivih slučajih nam iz zadrege pomagajo staroslovenščina in drugi slovanski jeziki. Pravilno je:

Obrazovati, preobrazovati, iz imena »obraz« in ne iz glagola »obraziti«; stsl. ообразовати; hrv. obrazivati; rus. образовати.

Opazovati, iz samostalnika »opaza«, kateri živi le v deminutivu »opazka«.

Prilikovati, od imena: prilika, in ne iz glagola priličiti; stl. приликовати.

Vrhu teh pripomočkov sem našel to-le zanimivost: glagoli šeste vrste imajo redno tisto deblo, kakor dotični glagoli pete vrste. Če se

torej glagoli pete vrste izvajajo iz četrte vrste, izvajajo se tudi glagoli šeste vrste. (Če je oblika v peti vrsti zaradi raznega pomena dvojna, dvojna je tudi oblika v šesti vrsti.) Torej: preložiti — prelagati — prelagovati; pretočiti — pretakati — pretakovati; raztrositi — raztresati — raztresovati itd. Nasproti pa: presaditi — presajati — presajevati; obsoditi — obsojati — obsojevati; očistiti — očiščati — očiščevati; urediti — urejati — urejevati itd. Po tem pravilu bi bila določena oblika v glagolih: naglaševati, oglaševati, preglaševati, razglaševati, in druge sestavljenke iz glagola: »glasiti«; nikjer nisem našel dovoljnega vzroka, da bi se ti glagoli morali zlagati na »ovati«.

Bralec je opazil, da se z neomejeno gotovostjo po navedenih pravilih ne dá vsaka oblika določiti; pač pa moremo večino teh mnogoštevilnih glagolov razjasniti po teh pravilih.¹⁾

¹⁾ Uredništvo je rado ravnalo po geslu: audiatur et altera pars! Sicer pa misli, da ne smé slovnica — katerikoli — odmerjati jeziku prozke poti, ako sam ljubi širšo pot. Svoboda je povsodi draga; in dubius libertas. Še nekaj, pa naj nikogar ne žali! Ako bodo nas — uboge pisatelje — slovnicearji le preostro prijemali, potem obesimo pero na kol in porečemo: Le sami pišite! Veljaj nam geslo: in omnibus caritas!

SLOVSTVO.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

(Piše dr. F. L.)

„Vzgojeslovje“: Spisal dr. Franc Kos. Ljubljana, 1890. Založila »Matica Slovenska«. Tiskal R. Milic. 8°. Str. 144. Cena 85 kr., v platno vez. knjigi 1 gld. — Ni nam treba tožiti, da je naše pedagogijsko slovstvo ubožno. Prav narobe: trdimo lahko, da je v primeri z našim drugim slovstvom dokaj bogato. Kako vrle spise so že objavili in objavljajo naši strokovni listi! Poleg teh imamo »Pedagogiški letnik« in naposled je gosp. A. Zupančič tudi celotno obdelal vzgojeslovje v svoji »Pedagogiki«. Vendar se ne more reči, da je tu navedena knjiga odveč, zakaj treba nam je tudi šolske knjige, katero bi mogli slovnski pripravniki rabiti, zlasti kadar bode slovenščina uvedena tudi za ta predmet. In tako za šolo primerno knjigo imamo pred seboj. Izrastla je iz šole in je namenjena za šolo. »Ker

sem podučeval več let pedagogiko na goriškem učiteljsku, bila je moja dolžnost, da sem se natančneje seznanil s tem predmetom... Na to sem začel spisovati pedagogiko v slovenskem jeziku. Neumestno bi bilo, ako bi hotel gospodu pisatelju — strokovnjaku oporekati v čem gledé na stvarino, kako naj se deli, v kolikem obsegu naj se obdeluje v šoli: soditi jo smem le z občnega stališča kot znanstveno knjigo. In kot taki ji priznavam rad kaj lepe prednosti. Vzgojeslovna pravila so vseskozi oprta na izkušnjo in na zdravi razum, razkladanje se drži navadne, torej tudi trdne in varne poti, nazori — dasi bi morebiti kdo še kaj drugega želel — ne nasprotujejo nikjer resnici. Verska vzgoja se res ne poudarja tako, kakor bi si želeli na verskem stališču, a ji tudi ni gosp. pisatelj neprijazen; marveč kaže nekaterikrat, kako važno je verstvo v vzgoji, t. j. krščanska vera, evangeljski nauki. Učitelj sam ima mnogo prilik, da to stran v

razlaganju dopolni in pojasni. Pa o tem dovolj; naj razjasni to zadevo kritika strokovnjaka. Oblika je primerna šolski knjigi. Pisatelj se ogiblje prevelike suhoparnosti in nepotrebne obširnosti. Tako jo je moči tudi prav z zanimanjem čitati. V slogu in v slovenskih oblikah hodi g. pisatelj po srednji poti: piše dokaj pravilno, gladko in čisto; vendar mu ni na tem, da bi upotrebljeval vse novejšje nasvete in sprejete oblike naših slovničarjev. Vedno si prizadeva ohranjati dobre, stalne znanstvene izraze, n. pr. Erjavčeve: občutni in gibalni živci itd., predstava . . . Vrinili so se le nekateri po nemško zaviti stavki. A v obče se mora gospodu pisatelju izrekati priznanje, da postopa v jezikovnem oziru polagoma, pa varno.

Bode-li knjiga kdaj tudi izvrševala svoj namen kot šolska knjiga, tega pač ne moremo niti vedeti, niti določiti. A to lahko rečemo, da ni nobenega pomisleka, zakaj bi se ne uvedla kot šolska knjiga. Bog ji daj obilo uspeha!

„**Grška mythologija**“ Po nemški mythologiji Grkov in Latincev H. Viljema Stolla, poslovenil Lavoslav Koprivšek, c. kr. gimnazijalni profesor, Novomesto. Natisnil in založil J. Krajec. »Narodne biblioteke« 30., 31. in 32. snopič. 12°. Stran 145—311. Cena 45 kr. —

„**Rimska mythologija**“ »Narodne biblioteke« 33. in 34. snopič. Str. 315—406. (+ XVII.) Cena 30 kr. — V I. letniku tega lista sem naznanil (na str. 95) 1. zvezek tega dela, ki je sedaj dovršeno. Prvi izmed tu navedenih zvezkov obdeluje še grško bajeslovje, drugi pa — mnogo krajši — podaje rimsko bajeslovje. Prvi zvezek govori še o grških božanstvih in potem v 6 poglavjih o grških pravljicah. Vsaka pokrajina je imela svoje pravljice in zato jih razvrščuje knjižica po krajih. Tudi rimska mythologija obdeluje snov v dveh delih: A. Bogovi. B. Pravljice. — Kar sem omenjal o prvem zvezku na drugem mestu, to velja tudi o teh dveh. Knjižica se bode dala dobro rabiti, in dijaki po solah bodo nahajali v njej vse, česar jim treba čitajočim klasike. In prav zaradi tega sta gospoda izdajatelj in prelagatelj dobro ustregla resnični potrebi. Vendar ne smem zamolčati, da bi se moral prevod gibati nekoliko svobodneje. Jezik je nekaterokrat le preokoren in pretrd. S tem pa nečem odvrčevati čitateljev od knjige, katero bodo lahko toliko umeli, da jim bode namestovala popolnoma nemške knjige iste vrste.

„**Tržaško-koprski škof Matej Ravnikar**“, slavn pisatelj in pedagog slovenski. V spomin razkritja spomeniške plošče v 13. dan julija 1890 l. v njegovi rojstveni hiši na Vačah, slovenski mladini poklonil Jernej Ravnikar, slovenski učitelj. Z eno podobo. V Ljubljani. Izdala in založila »Družba sv. Cirila in Metoda«. 1890. 8°. Str. 31. Cena 10 kr. — Majhna knjižica — vendar upam, da jo je vsak čitatelj pozdravil z veseljem. »Slovensko pisateljsko društvo« je dne 13. p. m. vzdalo ploščo v rojstveno hišo slavnega pisatelja, in družba sv. Cirila in Metoda je postavila slavljencu, kakor tudi slavnostnemu dogodku slovstven spomenik, in to je — naša knjižica. Podaje nam — ménim — vse, kar se je dalo povedati mladini zanimivega o slovečem

Vačanu. Opisano je njegovo življenje, opisane njegove službe, opisano njegovo slovstveno delovanje, in naposled je navedena obširna njegova oporoka . . . Knjižici je pridejana dosti velika in dostojna slika pokojnega škofa. Slika je povzeta fotografično po neki že precej otemneli sliki, viseči v zakristiji pri sv. Justu v Trstu. Družbi štejem v lepo zaslugo, da je oskrbela to sliko.

Knjižica je spisana z udanostjo in ljubeznijo do pokojnika. Takı življenjepisi vzbujajo tudi v čitateljih ljubezen do junakov in ga vnemajo, naj jih posnema. Jezik je v knjižici pravilen; nekatere stvari mi ne ugajajo: da bi n. pr. »pravoverstvo« pomenilo — dogmatiko, ne morem prav umeti. Beseda pomeni — orthodoxsijo in nič drugega.

Ako se bode »knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda« bogatila s takimi knjigami, kakor jih je izdala dosedaj, smela se bode kdaj s ponosom ozirati na svoje slovstveno delovanje.

„**Iskrice**“ Zbirka pesmij in povestij. Spisal in slovenskej mladini poklonil Janko Leban, učitelj v Avberu pri Sežani. II. zvezek. V Ljubljani. Založil in tiskal Rudolf Milic. 1890. 12°. Str. 48. Cena 15 kr., po pošti 17 kr. — Gospod pisatelj podaje mladini 2. zvezek svojih mičnih povestic in pesmic. Zanimive so in poučne h krati in bodo deci prijetno darilo. Izvemši nekaj pesmij so spisi izvirni. Jezik je skrbno opiljen, tu pa tam za mladino morebiti preveč nedomače ukrojen, vendar pravilno. (Op.: »dopadejo« »jad« je m. sp., ne žensk.: pr. str. 19., 30.) Prav radi pa to knjižico mladini in prijateljem mladine toplo priporočamo.

Leo Taxil: „**Izpovedanja bivšega prostomisleca**“ Iz francoščine preložil Martin Ziltir. Ljubljana. Samozaložba. Tisek »Katoške Tiskarne«. 1890. 8°. Str. 281. Cena 60 kr. — Knjiga, katero oznanjamo, je svetovno znana, in o njej sami pač ni da bi govoril. Prevedena je v razne evropske jezike in prav dobro jo je pogodil gosp. prelagatelj, da jo je priredil za Slovence. Tu imajo živo sliko sedanjega življenja in delovanja onih, kateri so si zapisali na prapor: »Krščanstvo naj pogine!« Kdor se je bavil s prevodi, vé, koliko težave delajo prelagatelju: več kakor izvirno pisanje. Tako se tudi tukaj opaža trud prelagateljev, da bi natančno izrazil misel pisateljevo, in vendar ne delal sile slovenščini. Sicer pa ne more kritika zvrčati vsake pomote in pomotice na prelagatelja, zakaj habent sua fata libelli, — s knjigami se včasih čudna godi, in zlasti še s spisi, doposlanimi časopisom. Od todi nekaj nedoslednostij v pisavi.

Knjiga je dokaj obsežna in vendar jako poceni, zatorej je pripravna, da se hitro in daleč razširi.

HRVATSKO SLOVSTVO.

Knjige „*Matice Hrvatske*“ za leto 1889.

(Dalje in konec.)

6. „**Teodora**“ Pripoveda Eugenij Kumičić (Jenio Sisolski). — (Zab. knjiz. Matice Hrvatske sv. 115—117). 8°. Str. 211. Cena 75 kr. — O tej povesti in pa o drami »Sestre« se je mnogo